

Μετουσιώνοντας την ομορφιά της Ελλάδας σε υψηλής αξίας τουρισμό

Τζέση Βουμβάκη

Deputy Chief Economist

+30 210 3341549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Αθανασία Κουτούζου

Head of Entrepreneurship and

Business Analysis

+30 210 3341528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Νίκη Κωνσταντοπούλου

Economist

+30 210 3341646

e-mail: konstantopoulou.niki@nbg.gr

Ιωάννης Κρόμπας

Economist

+30 210 3341207

e-mail: krompas.ioannis@nbg.gr

Τα πρώτα στοιχεία για την πορεία του ελληνικού τουρισμού το 2021 είναι ενθαρρυντικά. Εστιάζοντας στον κρίσιμο δείκτη των διεθνών αεροπορικών αφίξεων, ο Ιούνιος 2021 ανέκτησε το 1/3 του επιπέδου 2019 (έναντι ποσοστού ανάκτησης 3% για τον Ιούνιο 2020) και ο Ιούλιος 2021 φαίνεται να προσέγγισε ανάκτηση κοντά στα 2/3 του επιπέδου 2019 (έναντι ποσοστού ανάκτησης 29% για τον Ιούλιο 2020). Αν υποθέσουμε ότι τα υγειονομικά δεδομένα θα ακολουθήσουν μια ανάλογη με την περσινή πορεία, η ανάκτηση του ½ των τουριστικών εισπράξεων του 2019 αποτελεί έναν εφικτό στόχο για το 2021.

Δίνοντας έμφαση στην αξιοποίηση των ευκαιριών της επόμενης μέρας, οι τομείς προτεραιότητας είναι: η αναβάθμιση των ξενοδοχειακών υποδομών, η αναβάθμιση των υποδομών χώρας, και η διευκόλυνση της ανάπτυξης συνεργασιών. Η απόδοση της επενδυτικής και μεταρρυθμιστικής αυτής προσπάθειας μπορεί να είναι υψηλή. Υιοθετώντας την εκτίμηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για άνοδο της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης κατά 20% το 2030 (έναντι του 2019), η σύγκλιση της Ελλάδας στο μεσογειακό μέσο όρο σε όρους εποχικότητας και ποιότητας, θα μπορούσε μέχρι το τέλος της δεκαετίας να οδηγήσει τις τουριστικές εισπράξεις στην Ελλάδα σε επίπεδο διπλάσιο έναντι του 2019 (επιπλέον €18 δις ετησίως).

Το 2021 ως πρώτη χρονιά ανάκαμψης

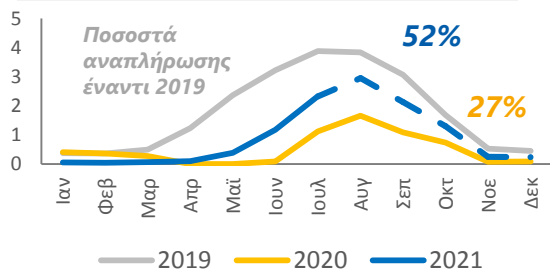
Το βαθύ πλήγμα της πανδημίας μετά από μία δυναμική 7ετία

Η αξιοποίηση των ευκαιριών της επόμενης ημέρας

Η Ελλάδα διεκδικεί αυξημένα μερίδια στην «τουριστική πίτα» του 2021...

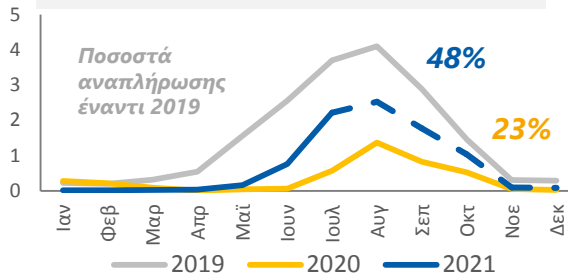
Ελλάδα: Αεροπορικές αφίξεις

εκατ. τουρίστες εξωτερικού

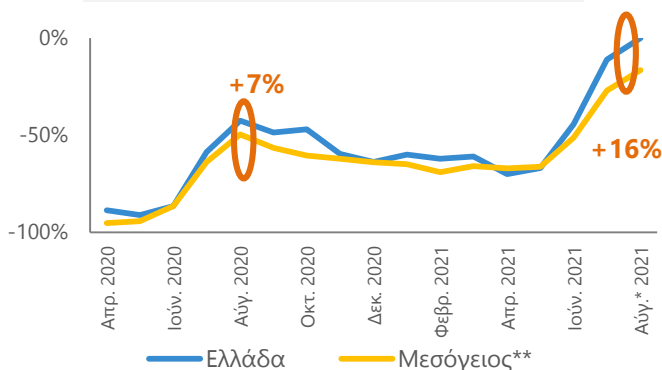
Ελλάδα: Τουριστικές εισπράξεις

δισ. €

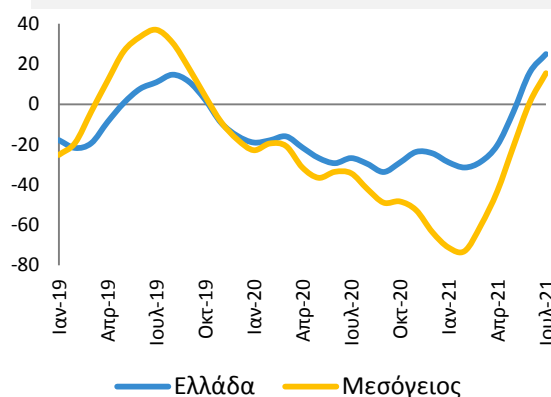
Διεθνής αεροπορική κίνηση

Μεταβολή έναντι 2019

Δείκτης εμπιστοσύνης ξενοδοχείων

κ.μ.ο. εξαμήνου

*Εκτίμηση βάση 1^η Αυγούστου

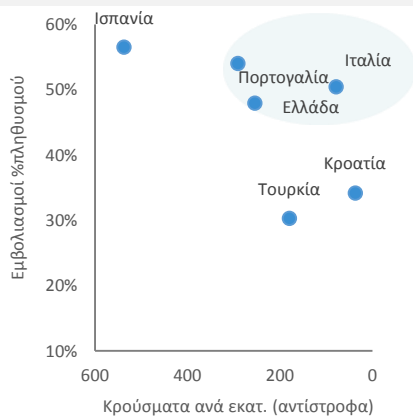
**Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Πορτογαλία και Τουρκία

Πηγές: Eurostat, ΙΝΣΕΤΕ, Our World in Data, Sojern, Ελστατ, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

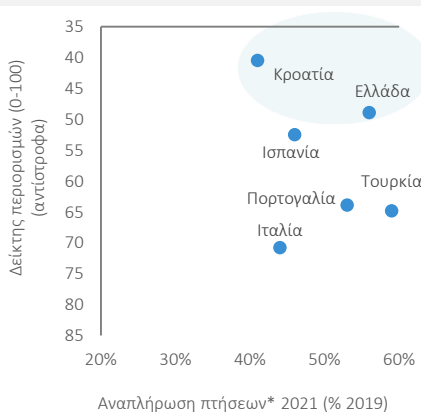
- Τα πρώτα στοιχεία για την πορεία του κλάδου είναι ενθαρρυντικά, καθώς η αντιπαραβολή της πορείας των φετινών τουριστικών αφίξεων και εισπράξεων (ως ποσοστά του 2019) έναντι των αντίστοιχων περσινών δείχνει σημαντική ανάκτηση των κεκτημένων του 2019. Εστιάζοντας στον κρίσιμο δείκτη των διεθνών αεροπορικών αφίξεων, ο Ιούνιος 2021 ανέκτησε το 1/3 του επιπέδου 2019 (έναντι ποσοστού ανάκτησης 3% για τον Ιούνιο 2020) και ο Ιούλιος 2021 φαίνεται να προσέγγισε ανάκτηση κοντά στα 2/3 του επιπέδου 2019 (έναντι ποσοστού ανάκτησης 29% για τον Ιούλιο 2020).
- Αν υποθέσουμε ότι τα υγειονομικά δεδομένα θα ακολουθήσουν μια ανάλογη με την περσινή πορεία, τότε το 2021 θα κλείσει με ποσοστό ανάκτησης της τάξης του 50% του επιπέδου 2019. Δεδομένης της υψηλής συσχέτισης των αεροπορικών αφίξεων με τις τουριστικές εισπράξεις (με συντελεστή άνω του 90%), ένα αντίστοιχο ποσοστό ανάκτησης (δηλαδή, 50% του 2019) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας εφικτός στόχος για τις εισπράξεις της χρονιάς.
- Ενισχυτικά στην υλοποίηση του παραπάνω στόχου λειτουργούν στοιχεία που συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι η Ελλάδα έχει φέτος τα εχέγγυα να κερδίσει μερίδιο στην (ομολογουμένως ακόμα υπό πίεση και υψηλή αβεβαιότητα) διεθνή τουριστική αγορά. Καταρχάς, η διεθνής αεροπορική κίνηση έχει ανακάμψει εντονότερα στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες μεσογειακές χώρες, ενώ παράλληλα ο δείκτης εμπιστοσύνης των ελληνικών ξενοδοχείων είναι σε επίπεδα υψηλότερα έναντι άλλων μεσογειακών προορισμών (κάτι που αποτελεί αναστροφή της περσινής κατάστασης).

... καθώς παρουσιάζεται ανταγωνιστική έναντι άλλων μεσογειακών προορισμών...

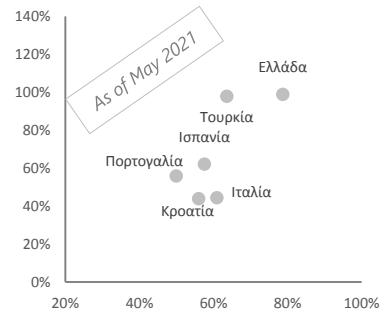
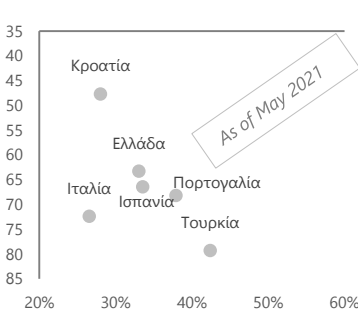
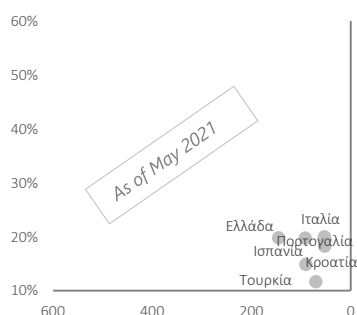
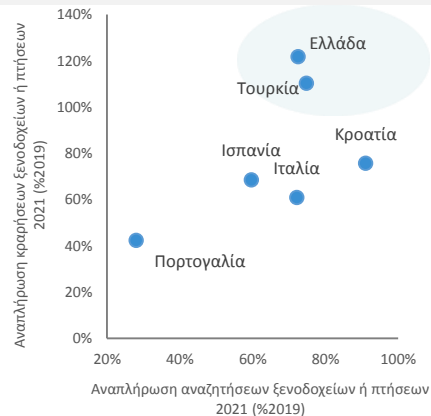
Τρέχουσα* σχετική υγειονομική κατάσταση

Τρέχουσα* σχετική αεροπορική κίνηση

Τρέχουσα* σχετική προτίμηση τουριστών

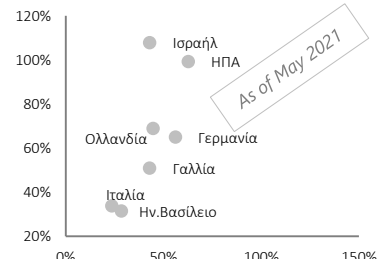
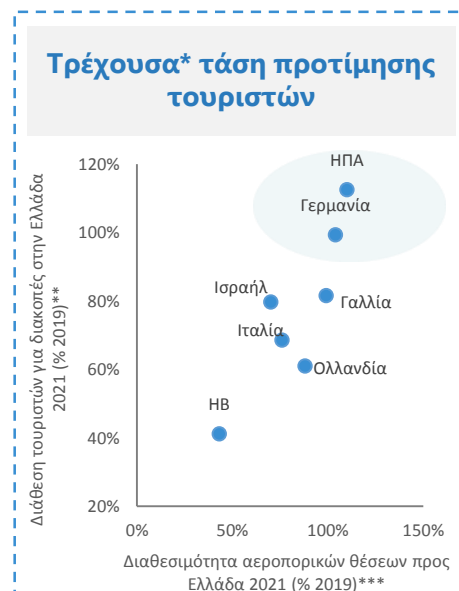
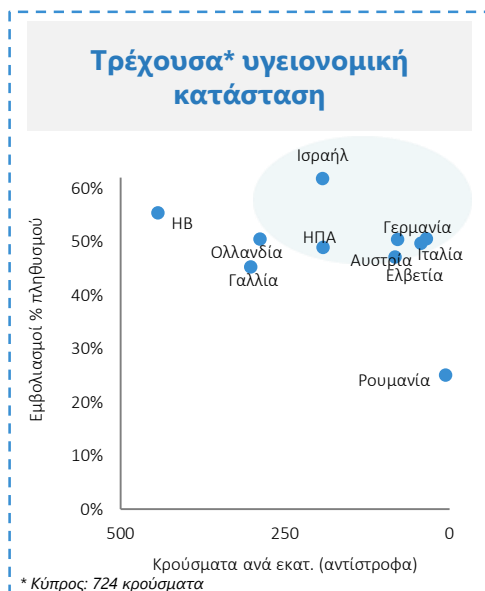
Πηγές: Eurostat, INΣETE, Our World in Data, Sojern, Εκτιμήσεις ETE

*τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (κυρίως τέλη Ιουλίου-αρχές Αυγούστου)

➤ Στοιχεία που συνάδουν με άνοδο ανταγωνιστικότητας και μεριδίου της Ελλάδας το 2021 στην τουριστική αγορά προσφέρονται επίσης βάσει 3 προσεγγίσεων:

- Υγειονομική εικόνα: Παρά τη βελτιωμένη εικόνα των ανταγωνιστών-χωρών της Ελλάδας στη Μεσόγειο (κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης του ποσοστού εμβολιασμένων στον πληθυσμό), η χώρα μας φαίνεται να ξεχωρίζει θετικά το φετινό καλοκαίρι.
- Αεροπορική κίνηση: Η θέση της Ελλάδας στην αεροπορική κίνηση είναι αρκετά υψηλή, ενώ ενδεχόμενη περαιτέρω μείωση των περιορισμών, θα αυξήσει ακόμη περισσότερο τον προγραμματισμό πτήσεων προς Ελλάδα.
- Προτίμηση τουριστών: Η Ελλάδα φαίνεται να κατέχει πρωταρχική θέση στην προτίμηση των τουριστών ως χώρα προορισμού διακοπών, βάσει αναζητήσεων και κρατήσεων σε ξενοδοχεία ή πτήσεις.

... και άρα έτοιμη να αξιοποιήσει την ανακάμπουσα ζήτηση από τις βασικές αγορές της

Πηγές: Eurostat, ΙΝΣΕΤΕ, Our World in Data, European Travel Commission survey, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

*τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (κυρίως τέλη Ιουλίου-αρχές Αυγούστου)

**απαλήρωση διαδικτυακών αναζητήσεων για ξενοδοχεία / πτήσεις προς Ελλάδα 2021 έναντι 2019

***διαθέσιμες θέσεις 2021 / αφίξεις 2019

- Σύμφωνα με έρευνα του European Travel Commission, οι Ευρωπαίοι φέτος επιλέγουν τον προορισμό των διακοπών τους με βάση τα εξής κριτήρια: i) την αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης ii) την διαθεσιμότητα ξενοδοχειακών αλυσίδων και iii) τα μέτρα προστασίας.
- Ακολουθώντας μια προσέγγιση 360° και εστιάζοντας στις βασικές αγορές προέλευσης για τον ελληνικό τουρισμό, παραδοσιακές ευρωπαϊκές αγορές (όπως η Γερμανία) φαίνεται να αποτελούν σημαντικούς πυλώνες ζήτησης στο δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, παίρνοντας τη σκυτάλη από λιγότερο παραδοσιακές αγορές (όπως οι ΗΠΑ και το Ισραήλ) που λειτούργησαν ενισχυτικά στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου.
- Η δυναμική της δεύτερης μεγαλύτερης αγοράς εισερχόμενου τουρισμού για τη χώρα μας, του Ηνωμένου Βασιλείου (3,5 εκατ. επισκέπτες το 2019, πάνω από 1 εκατ. το 2020), αναμένεται να φανεί από δω και στο εξής κυρίως λόγω της επιβαρυνμένης υγειονομικής κατάστασης της χώρας και του πρόσφατου ανοίγματος της αγοράς. Ενδεικτικά 3 βδομάδες μετά την ανακοίνωση του ανοίγματος οι κρατήσεις αεροπορικών θέσεων αυξήθηκαν κατά 35%.

Το 2021 ως πρώτη χρονιά ανάκαμψης

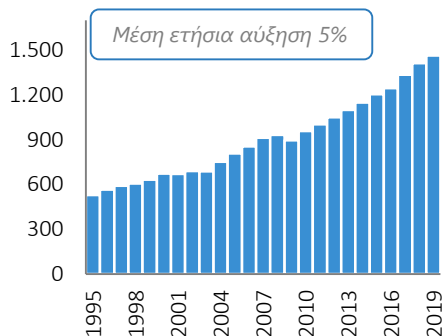
**Το βαθύ πλήγμα της πανδημίας
μετά από μία δυναμική 7ετία**

Η αξιοποίηση των ευκαιριών της επόμενης ημέρας

Πριν το χτύπημα της πανδημίας, ο ελληνικός τουρισμός διένυε μια από τις πιο δυναμικές περιόδους του

Διεθνείς αφίξεις

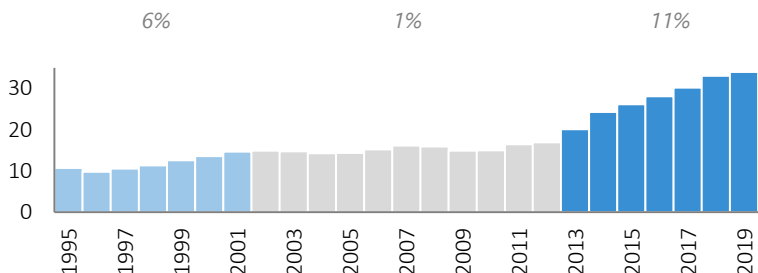
εκατ. τουρίστες

Ελληνικές αφίξεις

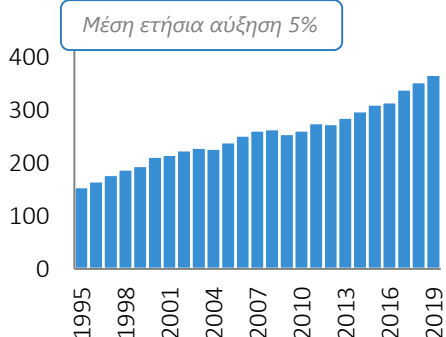
εκατ. τουρίστες

Μέση ετήσια αύξηση

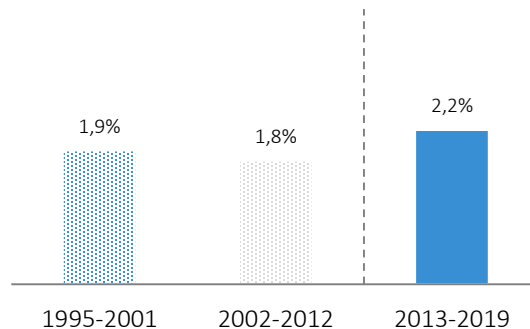
Μεσογειακές αφίξεις*

εκατ. τουρίστες

Μερίδιο Ελλάδας στον κόσμο

% τουριστικών αφίξεων

*Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Πορτογαλία και Τουρκία

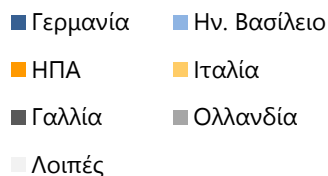
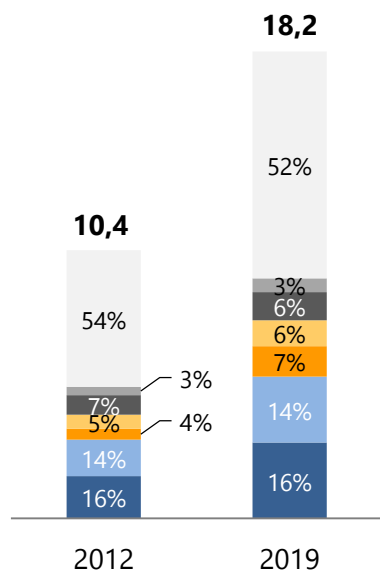
Πηγές: UNWTO, ΤτΕ, ΙΝΣΕΤΕ, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η ενδεχόμενη άνοδος του μεριδίου του ελληνικού τουρισμού το 2021 ουσιαστικά θα αποτελέσει τη φυσική συνέχεια της χρυσής περιόδου που διένυε κατά την επταετία πριν την πανδημία.
- Συγκεκριμένα, εν μέσω της πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης που έπληξε την Ελλάδα, οι τουριστικές αφίξεις στη χώρα μας αυξάνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 11% κατά την περίοδο 2013-2019 (από 1,3% την περίοδο 2002-2012) – επίπεδο σημαντικά υψηλότερο της παγκόσμιας επίδοσης (4,9% ετησίως), οδηγώντας έτσι σε σημαντική αύξηση του μεριδίου της χώρας στην παγκόσμια τουριστική αγορά (από το 1,8% την περίοδο 2002-2012 στο 2,2% την περίοδο 2013-2019).
- Παράλληλα, η Ελλάδα ξεχώρισε μεταξύ των μεσογειακών ανταγωνιστών της, αφού κατάφερε να ενισχύσει το μερίδιό της στην περιφερειακή αυτή αγορά από 5,5% το 2009 στο 8,5% το 2019.

... με τη χώρα μας να κερδίζει μερίδια σε όλες τις βασικές αγορές

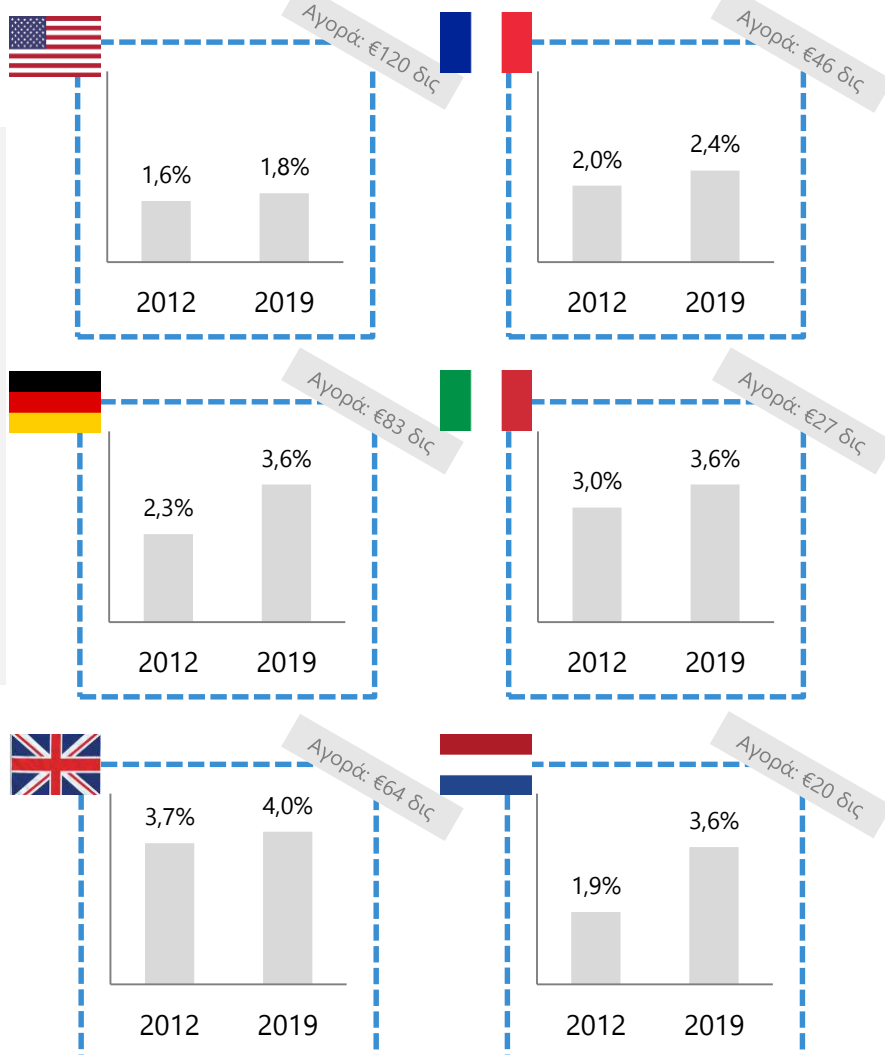
Τουριστικές εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης

δισ €

Πηγές: ΤτΕ, Eurostat, PWC/INSETE, U.S. Bureau of Economic Analysis, UK Office for National Statistics

Μερίδιο Ελλάδας σε βασικές αγορές

- Η αύξηση των τουριστικών αφίξεων την περίοδο 2012-2019 οδήγησε σε σημαντική ενίσχυση των τουριστικών εισπράξεων οι οποίες έφθασαν το 2019 στο επίπεδο των €18,2 δισ (από €10,4 δισ το 2012) σημειώνοντας μέση ετήσια αύξηση ίση με 8,3%.
- Η ανοδική πορεία των εισπράξεων οφείλεται εν μέρει στη μεγαλύτερη διείσδυση στις παραδοσιακές αγορές του ελληνικού τουρισμού (Γερμανία, ΗΒ, ΗΠΑ, Ιταλία, Γαλλία και Ολλανδία), οι οποίες καλύπτουν σταθερά το 50% περίπου των εισπράξεων, με την Ελλάδα να κατέχει μερίδιο περί του 3% στη συνολική διεθνή τουριστική αγορά των χωρών αυτών (ύψους 360 δισ).
- Ειδικότερα, οι Η.Π.Α. – η μεγαλύτερη και η μόνη κύρια μη ευρωπαϊκή αγορά – παρουσίασε σημαντική αύξηση αντιπροσωπεύοντας το 7% των εισπράξεων το 2019 (από 4% το 2012), με τον ελληνικό τουρισμό να κερδίζει παράλληλα μερίδιο στην αμερικάνικη αγορά, καλύπτοντας το 1,8% αυτής (από 1,6% το 2012).
- Από τις υπόλοιπες (ευρωπαϊκές) αγορές ξεχωρίζουν ιδιαίτερα οι Γερμανία και Ολλανδία, όπου το μερίδιο του ελληνικού τουρισμού αυξήθηκε σημαντικά (από το 2,3% το 2012 στο 3,6% το 2019 για την Γερμανία, και από το 1,9% στο 3,6% αντίστοιχα για την Ολλανδία).

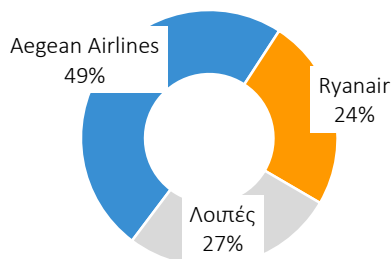

Αναβαθμίζοντας ολιστικά την Ελλάδα ως τουριστικό προορισμό...

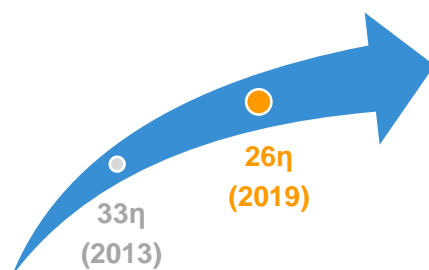
Ενίσχυση αεροπορικών διασυνδέσεων

Μερίδιο αεροπορικών στη μεταβολή της επταετίας

Αναβάθμιση υποδομών χώρας

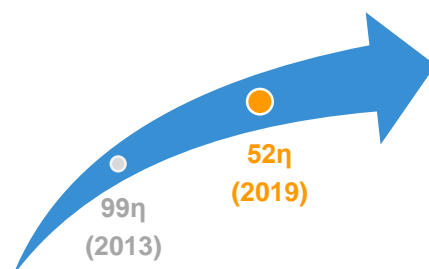
Θέση Ελλάδας σε ανταγωνιστικότητα υποδομών μεταφορών

Πηγές: ΤτΕ, WEF, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

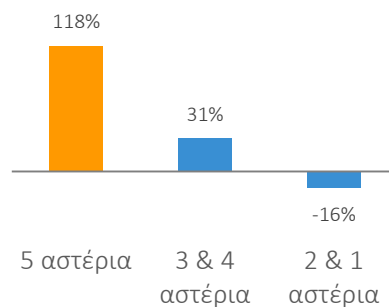
Ενίσχυση brand

Θέση Ελλάδας σε αποτελεσματικότητα τουριστικού branding

Αναβάθμιση ξενοδοχείων

Μεταβολή δεκαετίας

➤ Η ανοδική αυτή πορεία του τουρισμού ήταν αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων οι οποίοι βελτίωσαν την προσβασιμότητα στη χώρα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών:

- Η αεροπορική σύνδεση της χώρας με τις βασικές τουριστικές της αγορές βελτιώθηκε, με βασικούς κινητήριους μοχλούς τη μεγέθυνση της Aegean και τη διείσδυση των low-cost εταιρειών (κυρίως της Ryanair), με τις δύο αυτές εταιρείες να καλύπτουν το 73% της συνολικής αύξησης των αεροπορικών συνδέσεων.
- Παράλληλα, επενδύσεις στο Ελευθέριος Βενιζέλος και στα περιφερειακά αεροδρόμια βελτίωσαν τις σχετικές υποδομές της χώρας (κάτι που αποτυπώθηκε και στην ενίσχυση του αντίστοιχου Δείκτη Ανταγωνιστικότητας του WEF).
- Μένοντας στο κεφάλαιο των υποδομών, αξιοσημείωτη θεωρείται η σημαντική άνοδος των 5αστερων ξενοδοχείων κατά την προηγούμενη δεκαετία (κατά 118%).
- Επιπλέον, οι συντονισμένες προσπάθειες δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του κλάδου ξεκίνησαν να αποφέρουν καρπούς, καθιστώντας το brand «Ελλάδα» πιο διακριτό και αναγνωρίσιμο.

➤ Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η χώρα μας κατά την περίοδο 2013-2019 προσέλκυσε 17 εκ. περισσότερες αφίξεις, οι οποίες μεταφράστηκαν σε 42 εκ. περισσότερες διανυκτερεύσεις και τελικά οδήγησαν σε αύξηση των εισπράξεων κατά 8 δις. ετησίως.

... οι ξένοι τουρίστες ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα και απογείωσαν τα νησιωτικά κυρίως ξενοδοχεία

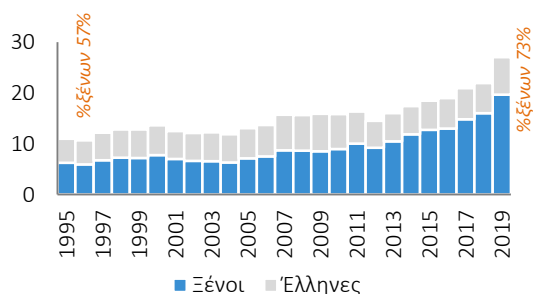
Αφίξεις ξένων τουριστών

εκατ. τουρίστες

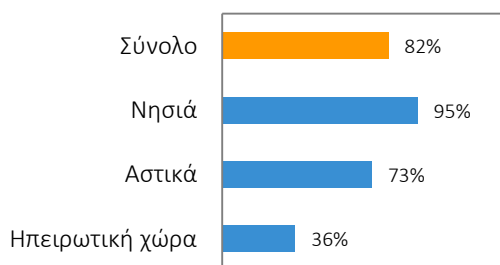
Αφίξεις σε ξενοδοχεία

εκατ. τουρίστες

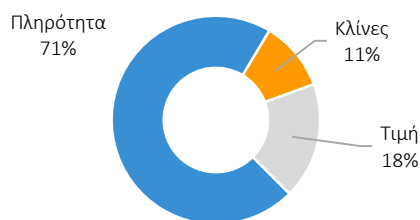

Πωλήσεις ξενοδοχείων

Μεταβολή 2012-2019

Πηγή αύξησης πωλήσεων

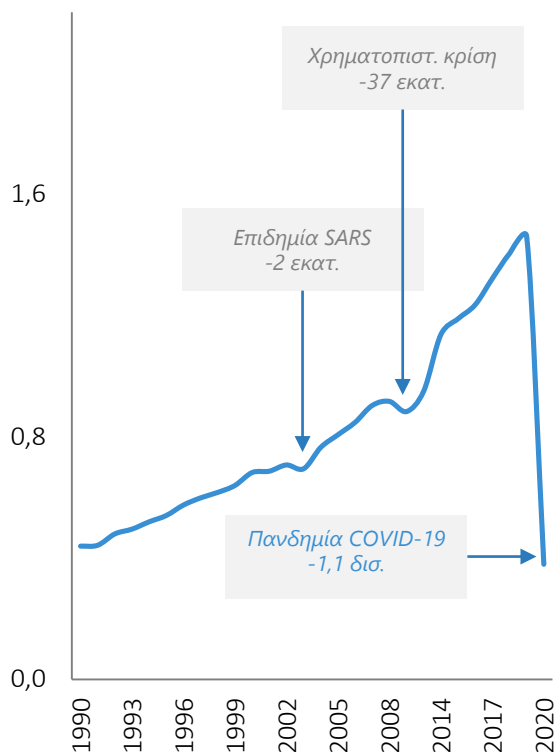
Πηγές: ΤτΕ, WEF, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η αυξανόμενη κίνηση ξένων τουριστών είναι εμφανής στις αφίξεις των ξενοδοχείων, παρουσιάζοντας άνοδο 113% την περίοδο 2012-2019, ενισχύοντας παράλληλα το μερίδιο των ξένων τουριστών από 57% το 1995 σε 73% το 2019.
- Ωστόσο, η αύξηση της ξενοδοχειακής δραστηριότητας δεν ήταν ομοιόμορφη σε όλες τις περιοχές της χώρας. Συγκεκριμένα, το τουριστικό προϊόν ενισχύθηκε περισσότερο στις νησιωτικές περιοχές (sea & sun) και τα αστικά κέντρα (city break & history) με αύξηση πωλήσεων 95% και 73% αντίστοιχα. Στον αντίποδα, οι ξενοδοχειακές μονάδες της ηπειρωτικής χώρας παρουσίασαν μικρότερη αύξηση πωλήσεων, καθώς απευθύνονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε τουρίστες από τα Βαλκάνια (οδικός τουρισμός).
- Αξιοσημείωτο είναι ότι το 71% της αύξησης των ξενοδοχειακών εσόδων προήλθε από την αύξηση της πληρότητας των ξενοδοχείων έναντι μόλις 18% από την αύξηση της τιμής και 11% από την αύξηση των διαθέσιμων κλινών.

COVID-19: Οι τεράστιες απώλειες για την Ελλάδα

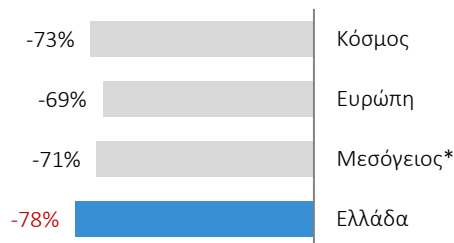
Τουριστικές αφίξεις παγκοσμίως

δισ. τουρίστες

Τουριστικές αφίξεις 2020

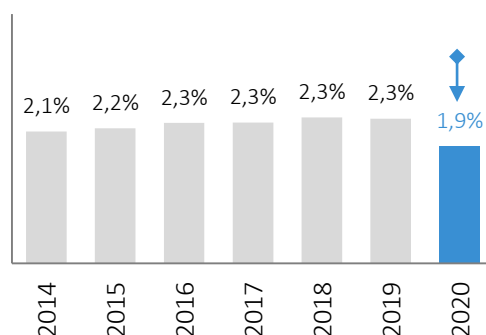
ετήσια μεταβολή

*Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Πορτογαλία, Τουρκία

Μερίδιο Ελλάδας στον κόσμο

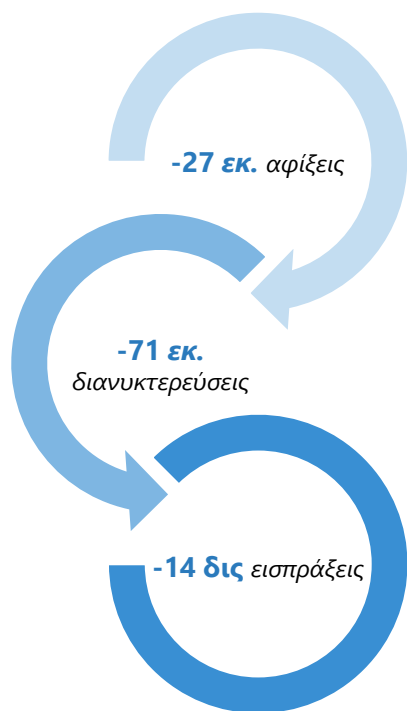
ποσοστό τουριστικών αφίξεων

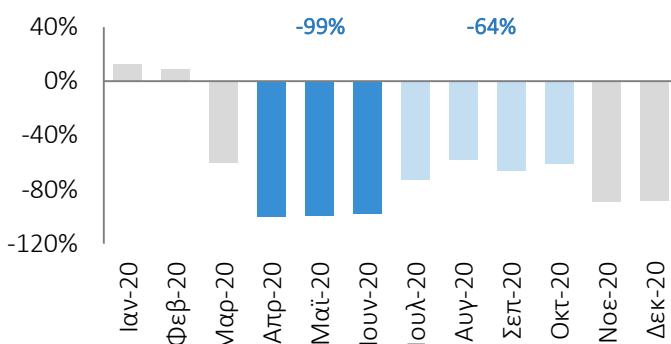
Πηγές: UNWTO, ΤτΕ, ΙΝΣΕΤΕ, Eurostat, Our World in Data, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η περίοδος αυτή άνθισης για τον ελληνικό τουρισμό αποκόπηκε βίαια με το ξέσπασμα της πανδημίας, η οποία βύθισε τους κλάδους μεταφορών και φιλοξενίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι περιορισμοί στις εγχώριες και διεθνείς μετακινήσεις που επιβλήθηκαν από τις κυβερνήσεις με στόχο τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού προκάλεσε μια άνευ προηγουμένου πτώση της τουριστικής κίνησης σε παγκόσμιο επίπεδο (-1,1 δισ αφίξεις, ή -73% σε σχέση με το 2019), εξαιτίας της οποίας ο παγκόσμιος τουρισμός επέστρεψε στα επίπεδα των αρχών της δεκαετίας του 1990.
- Η Ελλάδα, ως ένας κατεξοχήν καλοκαιρινός ταξιδιωτικός προορισμός με κύριες αγορές στη Δυτική Ευρώπη και συνεπώς κυρίως προσβάσιμη μέσω αεροπορικών συνδέσεων, εύλογα δέχθηκε ένα ισχυρότατο πλήγμα, με τις τουριστικές εισπράξεις να μειώνονται κατά 78% (έναντι -71% για το σύνολο της μεσογειακής αγοράς).
- Αποτέλεσμα της επίδοσης αυτής ήταν η μείωση του μεριδίου της Ελλάδας στην παγκόσμια αγορά από το 2,3% το 2019 στο 1,9% το 2020, επίδοση που αποτελεί την χαμηλότερη της επταετίας.

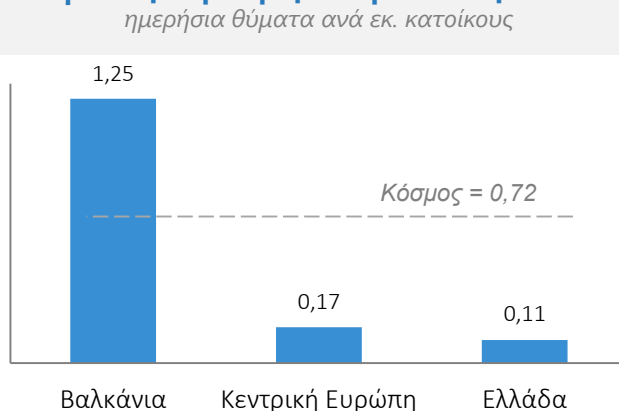
Το χτύπημα της πανδημίας ήταν πολύ βαθύ για τον ελληνικό τουριστικό κλάδο...

Αεροπορικές αφίξεις τουριστών εξωτερικού ετήσια μεταβολή

Υγειονομική επιβάρυνση καλοκαίρι 2020 ημερήσια θύματα ανά εκ. κατοίκους

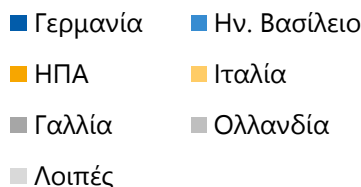
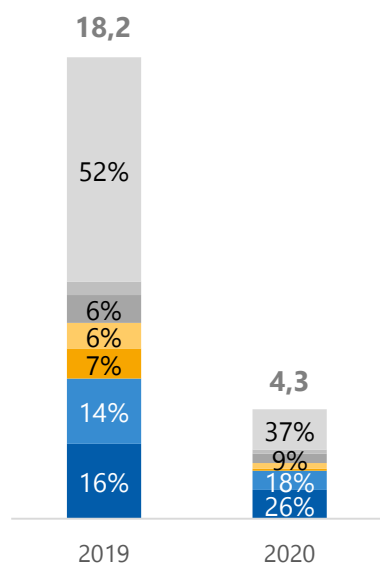

Πηγές: UNWTO, ΤτΕ, ΙΝΣΕΤΕ, Eurostat, Our World in Data, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η απότομη πτώση της τουριστικής κίνησης είχε άμεσο αντίκτυπο στα μεγέθη του ελληνικού τουρισμού, με τις αφίξεις το 2020 να μειώνονται κατά 27 εκ. (από 34 εκ. το 2019), τις διανυκτερεύσεις κατά 71 εκ. (από 92 εκ. το 2019) και τις εισπράξεις κατά 14 δις (από 18 δις το 2019).
- Εξετάζοντας αναλυτικότερα την μηνιαία πορεία μέσω των αεροπορικών αφίξεων, παρατηρούμε ότι μετά την πολύ κακή επίδοση του 2ου τριμήνου όπου η πτώση άγγιξε το 99%, η περίοδος Ιουλίου-Σεπτεμβρίου είχε σημαντικά καλύτερες επιδόσεις (πτώση 64%) χάρη στην καλή σχετικά επιδημιολογική εικόνα της χώρας, και της συνακόλουθης χαλάρωσης των περιοριστικών μέτρων τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε τον σημαντικό ρόλο που φαίνεται να είχε η επιδημιολογική εικόνα στις χώρες προέλευσης των τουριστών, καθώς αυτό επηρέαζε τις διαδικασίες τόσο κατά την είσοδο στην Ελλάδα όσο και κατά την επιστροφή στην πατρίδα τους. Έτσι, η επιβαρυσμένη επιδημιολογική εικόνα των γειτονικών μας βαλκανικών χωρών, που αποτελούν τις πηγές προέλευσης του οδικού μας τουρισμού, δεν επέτρεψε σε αυτό τον πιο ασφαλή τρόπο μετακίνησης να λειτουργήσει αντισταθμιστικά όπως συνέβη στην περίπτωση της Ιταλίας ή της Ισπανίας.

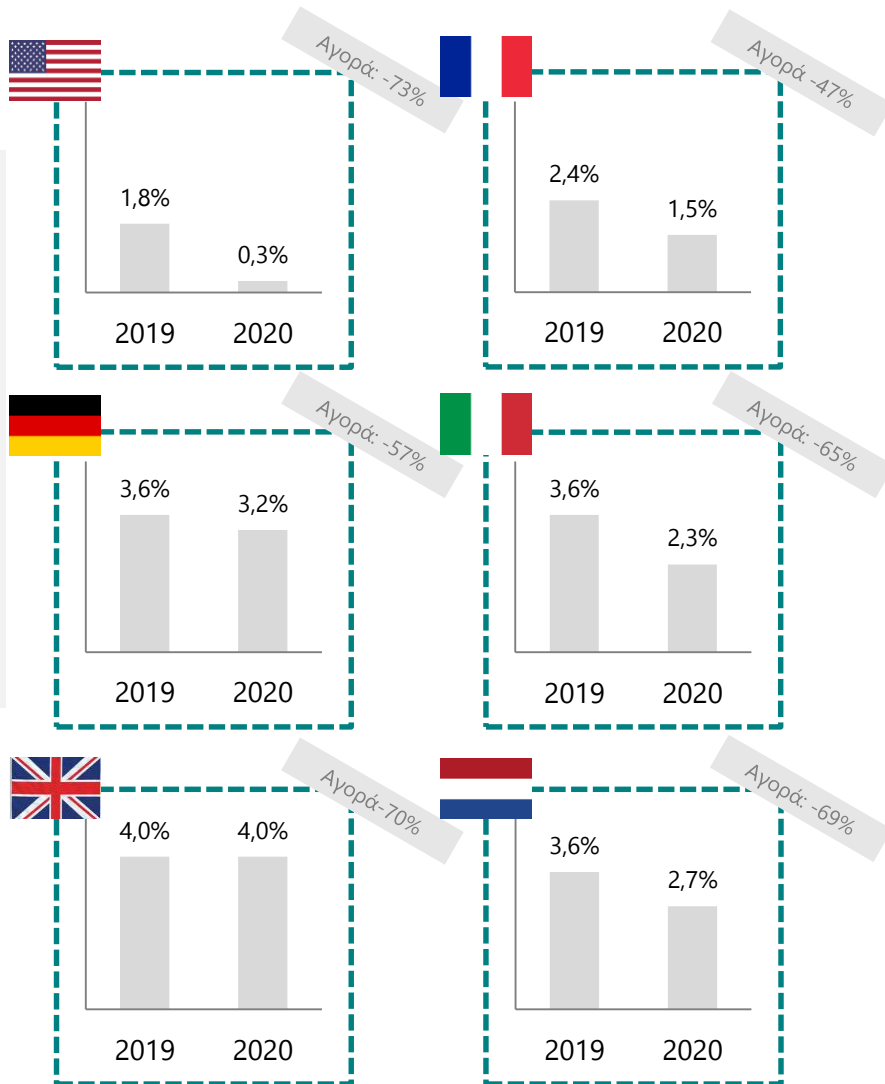
... ο οποίος, στα πλαίσια της συρρικνωμένης «πίτας» του 2020, απώλεσε μερίδια σε όλες τις βασικές αγορές

Τουριστικές εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης δισ €

Πηγές: UNWTO, ΤτΕ, ΙΝΣΕΤΕ, Eurostat, Our World in Data, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Μερίδιο Ελλάδας σε βασικές αγορές

- Η υψηλή εξάρτηση της Ελλάδας από τις αεροπορικές αφίξεις (που είχαν τους περισσότερους περιορισμούς), η αδυναμία να λάβει στήριξη από τον οδικό τουρισμό και το γεγονός ότι το πρώτο covid-free τρίμηνο δεν αποτελεί σημαντικό κομμάτι της τουριστικής της δραστηριότητας, οδήγησαν σε περιορισμό του μεριδίου της Ελλάδας στις παγκόσμιες αφίξεις στο 1,9% το 2020 (από 2,3% το 2019).
- Συνεπώς, ο ελληνικός τουρισμός δέχθηκε ένα διπλό χτύπημα: (i) η ζήτηση στις βασικές αγορές του περιορίστηκε από 50% μέχρι 70%, και παράλληλα (ii) το μερίδιο της Ελλάδας μειώθηκε σε αυτές – με την πτώση να προσεγγίζει την 1,5 ποσοστιαία μονάδα σε κάποιες χώρες (κυρίως στις ΗΠΑ και την Ιταλία).

Το 2021 ως πρώτη χρονιά ανάκαμψης

Το βαθύ πλήγμα της πανδημίας μετά από μία δυναμική 7ετία

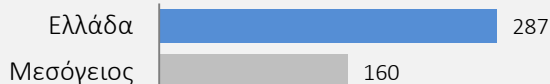
**Η αξιοποίηση των ευκαιριών
της επόμενης ημέρας**

Το στοίχημα της επόμενης ημέρας είναι η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας...

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Φυσική ομορφιά

κόσμος = 100

Μήκος ακτογραμμής μ./τ.χλμ.

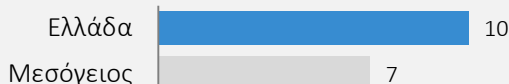

Γαλάζιες σημαίες παραλίες/10.000 τ.χλμ.

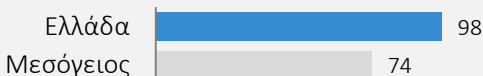
Ελληνική φιλοξενία

δείκτης (1-10)

Πολιτιστική κληρονομιά

δείκτης (1-100)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Αφίξεις ανά κάτοικο

τουρίστες ανά κάτοικο

Εισπράξεις ανά έκταση

εκ. €/τ.χλμ.

Συνεισφορά εισπράξεων

% εξαγωγών

Συνεισφορά τουρισμού

% ΑΕΠ

Πηγές: Eurostat, WEF, INSETE, World Social Capital Monitor 2019, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η μοναδικότητα του ελληνικού τουρισμού έγκειται κυρίως στο φυσικό κάλλος της χώρας, την κουλτούρα φιλοξενίας και την πολιτισμική παράδοση της. Ειδικότερα, η Ελλάδα χάρη στο νησιωτικό της χαρακτήρα διαθέτει την μεγαλύτερη ακτογραμμή στην Μεσόγειο (13.676 km) και αναλογία ακτογραμμής ανά τ.χλμ. έκτασης (105 μ. ανά τ.χλμ. έναντι 67 μ. ανά τ.χλμ.), ενώ η ποιότητα των ελληνικών παραλιών αποτυπώνεται στον μεγάλο αριθμό «Γαλάζιων σημαίων» (31 ανά 10.000 τ.χλμ. έκτασης, έναντι μόλις 13 στην Μεσόγειο). Ταυτόχρονα η ελληνική κουλτούρα φιλοξενίας και η μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά της χώρας αποτελούν συστατικά του επιτυχημένου ελληνικού τουριστικού brand προσελκύοντας εκατομμύρια τουριστών κάθε χρόνο.
- Η Ελλάδα εκμεταλλευόμενη τα παραπάνω χαρακτηριστικά έχει αναπτύξει σημαντικά τον τουριστικό της κλάδο ο οποίος πλέον αποτελεί αξιόλογο τμήμα της οικονομίας της, αντιπροσωπεύοντας το 20% του ΑΕΠ και το 27% των συνολικών εξαγωγών (έναντι 13% και 19% αντίστοιχα του μεσογειακού μ.ο.). Η μεγάλη διείσδυση του τουρισμού στην οικονομική ζωή της χώρας αποτυπώνεται επίσης στον μεγάλο αριθμό των αφίξεων και εισπράξεων (με 3,2 επισκέπτες ανά κάτοικο έναντι 1,3 του μεσογειακού μ.ο., και 0,13 €/τ.χλμ, έναντι 0,09 του μεσογειακού μ.ο.).

... η οποία προϋποθέτει την αποτελεσματική αντιμετώπιση χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών

ΠΟΙΟΤΗΤΑ

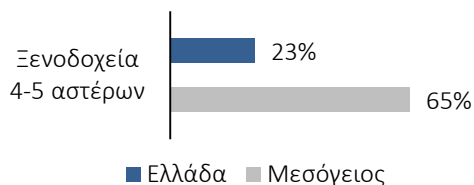
Μέγεθος ξενοδοχείων

Κλίνες ανά ξενοδοχείο

Διάρθρωση ξενοδοχείων

% ξενοδοχείων

Δαπάνη ανά διανυκτέρευση

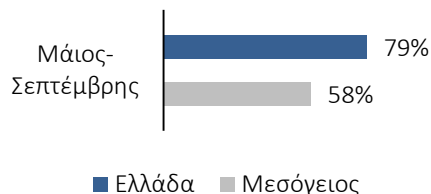
€/ημέρα

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

Εποχικότητα τουριστών εξωτερικού

% αφίξεων

Top 5 χώρες προέλευσης

% αφίξεων ξενοδοχείων

Νησιά

% σύνολο χώρας

160% υψηλ. ROA
40% υψηλ. ημ. δαπάνη

Πηγές: Eurostat, WEF (GCI), ΤτΕ, ICAP, ΕΛΣΤΑΤ, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

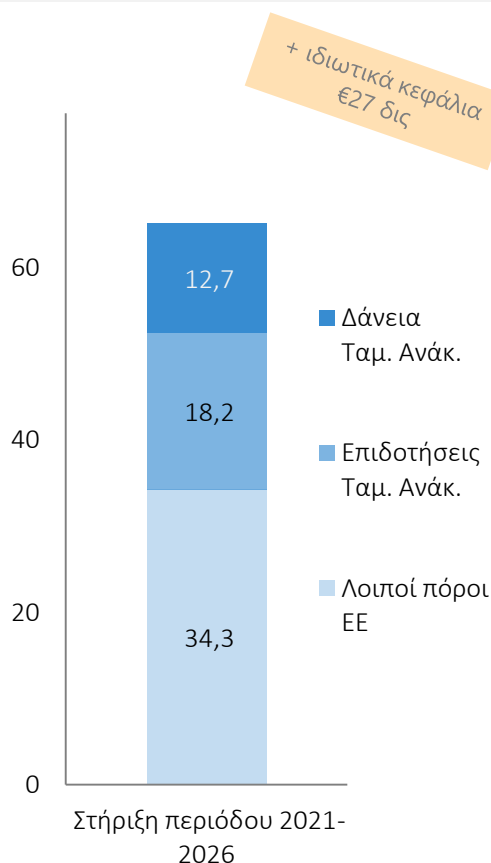
- Ο ελληνικός τουρισμός – παρά τη συγκριτικά υψηλότερη συμμετοχή του στην οικονομία – υστερεί του μεσογειακού μ.ο σε όρους ποιότητας και συγκέντρωσης, καθίσταται έτσι πιο ευάλωτος στον ανταγωνισμό ενώ δεν εκμεταλλεύεται στον μέγιστο βαθμό τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας.
- Ειδικότερα, η Ελλάδα διαθέτει μικρότερου μεγέθους και χαμηλότερης ποιότητας ξενοδοχειακές μονάδες (36 έναντι 57 κλίνες κ.μ.ο. και μόλις το 23% 4-5 αστέρων έναντι 65%), συγκρατώντας την μέση ημερήσια τουριστική δαπάνη 15% χαμηλότερα του μεσογειακού μ.ο. (€70 έναντι €82). Αρνητικά στα παραπάνω συμβάλει η χαμηλή επίδοση στον δείκτη διαχείρισης γης, δημιουργώντας εμπόδια στις τουριστικές επενδύσεις, με την Ελλάδα να κατατάσσεται τελευταία μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. (4,5/30 έναντι 23,6/30 στην ΕΕ).
- Επιπλέον, ο ελληνικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, σε όρους
  - εποχικότητας, με το 79% των αφίξεων να πραγματοποιούνται την περίοδο Μαΐου-Σεπτεμβρίου (έναντι 58% για τις άλλες μεσογειακές χώρες),
  - χωρών προέλευσης, με τις top 5 χώρες να αποτελούν το 34% των αφίξεων (έναντι 27% για τις άλλες μεσογειακές χώρες), και
  - περιοχών, με το 59% εισπράξεων και το 67% των ξενοδοχείων 5 αστέρων να βρίσκονται στα νησιά.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Ταμείο Ανάκαμψης αποτελεί μια ιστορική ευκαιρία για την Ελλάδα...

ΕΕ πόροι προς την Ελλάδα

δισ €

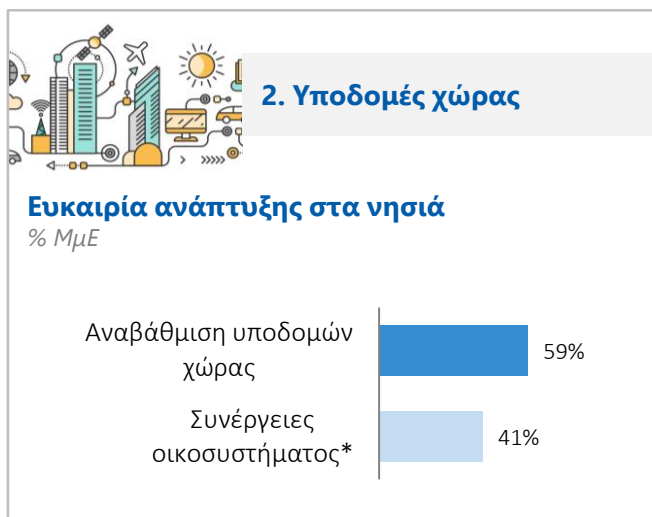
**Εναλλακτικός
τουρισμός**

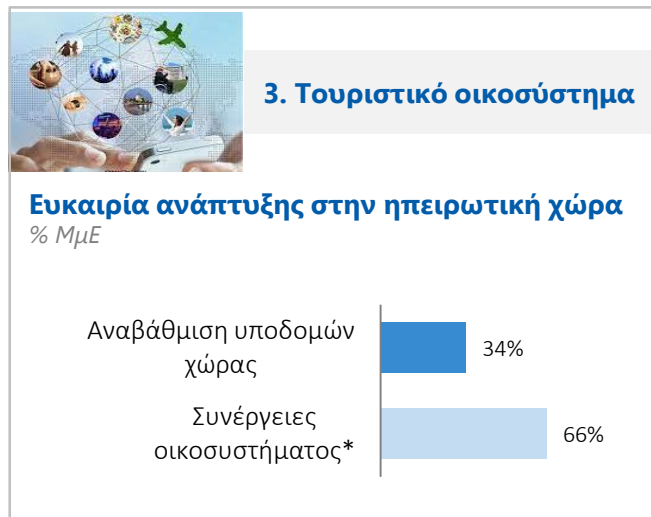
Δεξιότητες

Πηγές: Πρόγραμμα Ταμείου Ανάκαμψης, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης αποτελεί μια σημαντική αναπτυξιακή ευκαιρία για την ελληνική οικονομία στο σύνολο της αλλά και τον τουρισμό ειδικότερα. Η Ελλάδα την περίοδο 2021-2026 αναμένεται να έχει πρόσβαση σε συνολικούς ευρωπαϊκούς πόρους ύψους €65 δισ, τα οποία θα διατεθούν σε δράσεις με σκοπό τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας, την ενεργειακή και ψηφιακή της μετάβαση, και την ανάπτυξη της καινοτομίας.
- Ειδικότερα για τον τουριστικό κλάδο έχουν προβλεφθεί άμεσα κονδύλια ύψους €0,6 δισ, με στόχο την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων του απασχολούμενου προσωπικού. Παράλληλα ενισχυτικά για τον τουρισμό αναμένεται να δράσουν επιμέρους έργα τα οποία αφορούν την ολοκλήρωση του κτηματολογίου, την ανάδειξη νέων αρχαιολογικών χώρων και άλλων σημείων πολιτισμικού ενδιαφέροντος, την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, την ανάπτυξη νέων οδικών αξόνων, λιμένων-μαρίνων, υδατοδρομίων κ.λπ., την δημιουργία δικτύων επικοινωνιών νέας τεχνολογίας (βλ. 5G) κ.λπ., συμβάλλοντας στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας, την προσέλκυση νέων τουριστών, και τη διεύρυνση της τουριστικής της σεζόν (βλ. ψηφιακούς νομάδες, city break κ.λπ.).

Πηγές: Έρευνα ΜμΕ της ΕΤΕ

* Αεροπορικές εταιρείες, ειδικές μορφές τουρισμού, tech start-ups

- Σύμφωνα με την Έρευνα Συγκυρίας ΜμΕ της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας, οι επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν μια σειρά από ζητήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος, η επίλυση των οποίων θα αποτελέσει ευκαιρία περαιτέρω ανάπτυξης του κλάδου.
- Οι παράγοντες του τουρισμού αναγνωρίζουν το μέγεθος και την ποιότητα των ξενοδοχειακών τους μονάδων ως τα μεγαλύτερα εμπόδια στην ανάπτυξη τους (32% και 29% του τομέα αντίστοιχα), με τα ευρήματα να είναι σε συμφωνία με την συνολικότερη εικόνα που προκύπτει από την σύγκριση με τον μεσογειακό μ.ο. (βλ. προηγούμενες σελίδες).
- Ωστόσο θα πρέπει να διακρίνουμε δυο διαφορετικές περιπτώσεις ανάλογα με την περιοχή δραστηριοποίησης, γεγονός που δείχνει τις διαφορετικές ανάγκες κάθε περιοχής, με τις νησιωτικές περιοχές να αναγνωρίζουν ως μεγαλύτερη ευκαιρία ανάπτυξης την αναβάθμιση των υποδομών που θα επιτρέψουν την ευκολότερη πρόσβαση (βλ. λιμάνια, αεροδρόμια, υδατοδρόμια κ.λπ.), ενώ στις ηπειρωτικές περιοχές δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις συνέργειες του οικοσυστήματος (βλ. αριθμός αεροπορικών συνδέσεων, ειδικές μορφές τουρισμού κ.λπ.).

1. Ξενοδοχειακές υποδομές

- **Πορτογαλία – “Tourism 4.0 strategy”**: Η χώρα επενδύει στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των ξενοδοχειακών υποδομών στις βασικές πόλεις.
- **Ιταλία – “Albergo Diffuso”**: Μεμονωμένα κτίσματα έως και ολόκληρα χωριά στην ιταλική ύπαιθρο δίνονται έναντι συμβολικού τιμήματος σε επενδυτές, με στόχο την ανακαίνιση και αξιοποίηση τους.

Καταλύτης στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις με χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης για την ολοκλήρωση του κτηματολογίου και την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης ώστε να γίνει πιο εύκολη η επένδυση σε ακίνητα.

2. Υποδομές χώρας

- **Σιγκαπούρη – “Changi airport”**: Η μικρή νησιωτική πόλη-κράτος χάρη στην γεωγραφική της θέση, έχει καταστεί ένας αεροπορικός κόμβος για ολόκληρη την ανατολική Ασία και την Ωκεανία, και ταυτόχρονα χρησιμοποιεί το αεροδρόμιο της ως πηγή ανάπτυξης της τουριστικής της βιομηχανίας.
- **Ιαπωνία – “Scenic railway”**: Η Χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου αναδεικνύει το υπερσύγχρονο σιδηροδρομικό της δίκτυο σε ένα επιπλέον εργαλείο προσέλκυσης τουριστών, σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της και την ακμάζουσα τεχνολογική της πρόοδο.

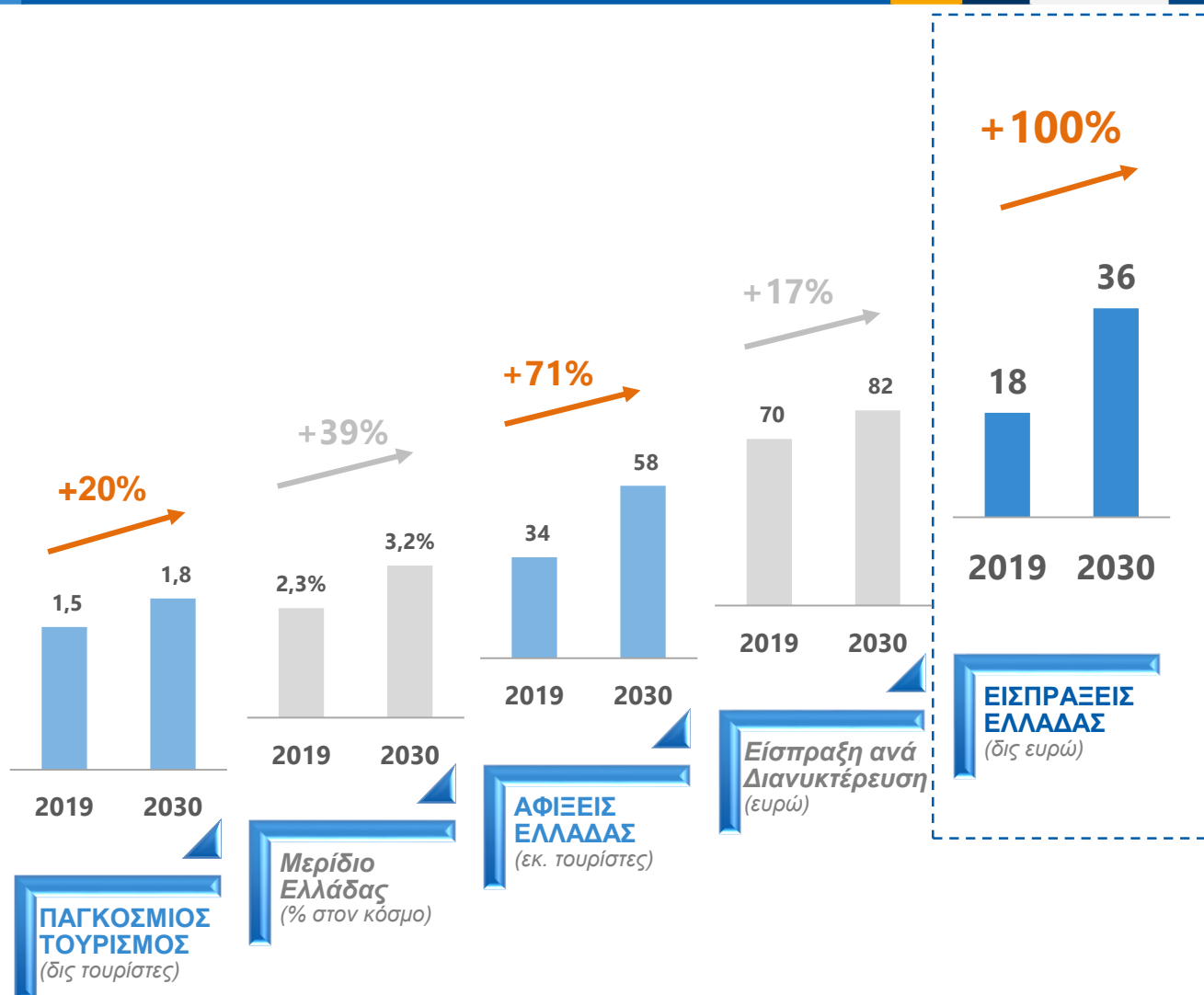
Καταλύτης στην Ελλάδα: Μια σειρά από ιδιωτικοποιήσεις ή επενδύσεις (βλ. αεροδρόμια, σιδηρόδρομος, υδατοδρόμια) θα μπορούσαν να βελτιώσουν την πρόσβαση ή ακόμα να αποτελέσουν λόγω επίσκεψης ξένων τουριστών στην Ελλάδα

3. Τουριστικό οικοσύστημα

- **Ισπανία– “Tasting Spain”**: Κοινή στρατηγική προώθησης των Ισπανικής προέλευσης τροφίμων και ποτών, σε συνεργασία με τους παραγωγούς και τους εξαγωγικούς φορείς, για την ανάδειξη της τοπικής κουζίνας σε πόλο έλξης τουριστών.
- **Κίνα – “Ancient Capital, Amazing Xian”**: Η χώρα επενδύει στην ανάδειξη της τεράστιας πολιτιστικής της κληρονομιάς, με περισσότερα από 3.000 χρόνια ιστορίας και μερικά από τα εντυπωσιακότερα μνημεία σε παγκόσμιο επίπεδο (βλ. Σινικό τείχος, Απαγορευμένη Πόλη κ.λπ.).

Καταλύτης στην Ελλάδα: Επιδοτήσεις του Ταμείου Ανάκαμψης για την ανάπτυξη συνεργασιών (οριζόντιων και κάθετων συνεργατικών σχηματισμών) και εκπαίδευση του προσωπικού για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

... οι τουριστικές εισπράξεις θα μπορούσαν να διπλασιαστούν σε ορίζοντα δεκαετίας

Πηγές: UNWTO, ΤτΕ, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

➤ Η απόδοση της επενδυτικής και μεταρρυθμιστικής αυτής προσπάθειας μπορεί να είναι υψηλή. Υιοθετώντας την εκτίμηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για άνοδο της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης κατά 20% το 2030 (έναντι του 2019), η σύγκλιση της Ελλάδας στο μεσογειακό μέσο όρο σε όρους εποχικότητας και ποιότητας, θα μπορούσε μέχρι το τέλος της δεκαετίας να οδηγήσει τις τουριστικές εισπράξεις στην Ελλάδα σε επίπεδο διπλάσιο έναντι του 2019 (επιπλέον €18 δισ ετησίως). Οι καταλύτες της δυναμικής αυτής θα μπορούσαν να λειτουργήσουν με τον παρακάτω μηχανισμό:

- Το μερίδιο της Ελλάδας θα μπορούσε να αυξηθεί από το 2,3% στο 3,2% (μέσω μείωσης της εποχικότητας από το 79% στον μεσογειακό μ.ο., 58%), ενισχύοντας τις αφίξεις κατά 70% (από τα 34 στα 58 εκ. τουρίστες ετησίως).
- Επιπλέον, η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, δύναται να προσελκύσει υψηλότερου εισοδήματος τουρίστες οδηγώντας σε αύξηση της μέσης εισπράξης ανά διανυκτέρευση κατά 17% (από €70 σε €82, επίπεδο στο οποίο βρίσκεται και ο μ.ο. της Μεσογείου).

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Το παρόν δελτίο προορίζεται αποκλειστικά για την ενημέρωση επαγγελματιών επενδυτών οι οποίοι καλούνται να προβούν στην υλοποίηση των επενδυτικών τους αποφάσεων χωρίς να στηρίζονται στα περιεχόμενά του. Σε καμία περίπτωση το παρόν δελτίο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ή να θεωρηθεί ως πρόταση για πώληση είτε ως παρότρυνση για οποιαδήποτε πρόταση αγοράς. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο παρόν δελτίο προέρχονται από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες. Μη όντας σε θέση να αποκλείσει το ενδεχόμενο λάθους από μέρους των εν λόγω πηγών η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για ακρίβεια, την επικαιρότητα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και οι θυγατρικές της εταιρίες δε φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε άμεση ή παρεπόμενη ζημία απορρέει από οποιαδήποτε χρήση της παρούσας αναφοράς.
